

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vier Gront-Reghels der Christelijcke wijsheynt

Manni, Giovanni B.

Antwerpen, 1683

Eeuwicheyt Der Helle. Quis poterit habitare ex vobis cum igne devorante?
Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Isaiaë XXXIII. VVie sal
van u, o sondaers, dorven woonen inden eeuwighen ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50172)

EEUWICHEYT DER HELLE.

Quis poterit habitare ex vobis cum igne devorante ? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis ?
Isaie xxxiii.

Wie sal van u, o sondaers, dorven wonen inden eeuwigben brandt, onder het verblindende vier ?

D En vierden en lesten gront-reghel der salicheyt, die men misschien den eersten sou moeten noemen ten opsicht der versteende herten, als alderkrachtichst om die te morselen, wordt inghelyx genomen uyt de aenmerckinge der *Eeuwicheyt*. Desen stelt ons op de reys naer de *Helle*, en doet ons noch levende met de ghedachten daelen in die pynelycxste af-gronden, om naer onse doot daer niet in ghesleypt te worden door de handen der duyvelen voor
eene

eene *Eeuwicheyt*. O groot woordt , als men
seyt HELLE.

Descendant , seyde David *in infernum viventes*, en Bernardus voeghter by , *ne descendant morientes*.

Dese medecyne, van een droghe alleen gemaect, is sterck ghenoech , om alle rotticheydt van't menschelyck hert te suyveren. *Laet ons wel dencken op de pynen der Helle* , want gelyck wel seydt S. Joannes Guldemont , *de ghedachtenis der Helle en salder ons niet laten in vallen*. Ick hadde bykans gheseyt , indien de menschen daer van een levendich gheloof ende ghedachtenis hadden , de *Helle* soude ydel van zielen wesen. Dat zyder nu vol van is en komt nerghens anders af , als om datsooft niet ghelooft of niet bedacht en wordt.

In Northumberlant stierf hier voortyts eenen man met name Drithelmus , ende naer dat hy door Godts toelatinghe ghesien hadde de pynen der *Helle* , is weder ghekeert in dit leven : maer soo verandert in alle zyn doen , dat oock de ghene die hem anders niet en kenden, wel konden verstaen , dat hy doot gheweest had en de *Helle* ghesien. Want hy vasten seer strengelyck veel daghen vervolgghens, droegh rouw hayren kleederen , omgorden sich met stekende ketenen , gheesselde

de sich tot den bloede , fliep op de bloote aerde ; en als oft het al niet en was t'gheen oock andere doen konden, soeckende onghebruyckelycke manieren van lyf-kastydinge , smet sich in't vervrosen water en bleef daer veel uren , of brande zyn vleesch met gloeyende kolen. Sommighe wyse mannen en vonden dit aenstel van leven niet goet, ende berispten hem als eenen ondiscreten moorde-naer zynselfs : maer hy , menghende de traenen ende suchten, met woorden vol ghevoelens, antwoorde hun : *Peiora his ego vidi.* Och ick heb wel arger dingen inde Helle gesien.

Mynen Godt seyt Hieronymus, seght my, hertneckinghe sondaers, wat peyft ghy als gy hoort seggen, Vier, Ys, Solfer, Stanck, Wormen, Scorpioenen, Tormenten, Pynen, Cruycen, Stuypen, Duyvels: wat verstaet ghy hier door ? Misschien een versierde comedie om te spelen op een toneel , oft een opghesette uytleggingh der predicanten , of een rymdicht der retoryckers ? *sed joci , joci non sunt, ubi supplicia intercedunt.*

Seghtmen daer-en-boven, u lichaem isstet van yser ? u vleesch isstet van stael ? Het moet zyn datghe meynt lidtmaeten te hebben die in't ander leven harder sullen wesen als diamanten. Ghy en hebt de couragie niet om
een

een vierendeel uers barrevoets te wandelen over brandende kolen: hoe sult ghy als dan konnē wesen heel gedolvē, voor de gantsche *Eeuwicheyt* in een vier, by welck het ons vergheleken niet meer als koude affchen en is.

O *Helle!* ô *Eeuwighe Helle!* daerder soo veel in vallen, en soo weynighe op peysen. Hier maghmen immers wel vryelyck segghen, dat den mensch argher is als den duyvel: want desen naer't segghen van Cyrillus schroomt als hysc maer en hoort noemen, *quem ipse quoque Diabolus pertimescit*; ende den mensch en vreesst en niet.

Ick bid u verleent u selven een weynighsken staey om dese ghelyckenis te lesen, ô Christen mensch, die met volle galop naer de *Helle* loopt. Treckt met uwe ghepeysen uyt de eeuwicheyt der eeuwen, hondert duysent jaeren, jae hondert duysent millioenen van eeuwen; wat meynt ghy dat ghy dan een fierken af-ghenomen hebt vande *Eeuwicheyt*? Komt van nieuws, en neemter noch eens millioenen en millioenen af, boven t'gheen ghy te voren ghepeyst hadt; meyndt ghy gevonden te hebben het beghin oft eynde der *Eeuwicheyt*? Haelter noch af soo veel millioenē eeuwē alster zyn sterren inden hemel, waterdruppels in de zee, fierkens inde locht, sandekens op de aerde; meynt ghy dan het

minste ghekort te hebben op de *Eeuwicheyt*.
 Sy blyft soo gheheel, soo langh, soo hoogh,
 soo diep, soo uyt-ghestreckt, soo onbepaelt,
 en soo oneyndelyck, alse was in't beginsel.
 Overmidts by soo verre Godt aen de ver-
 doemde voorstelde dese conditie, datmen de
 gheheele wyde tussen hemel en aerde ver-
 vulle met her alderfynste stof, ende daer sal
 alle duysent millioenen van eeuwen een stof-
 ken afgehaelt worden door eenen Engel ende
 wegh ghedragen: als nu naer't verloop van
 soo veel ombegrypelycke eeuwen het laetste
 stofken wegh genomen sal zyn, dan sullen
 uwe pynen eynde nemen: die ongheluckige
 zielen souden soodanighe conditie met een
 aldermeeste blyschap aennemen, beginnende
 hun selven van nu af voor geluckich te hou-
 den; ende en souden nauwelyck hunne smer-
 ten ghevoelen, om den overgrootten troost
 die zy beseffen souden denckende, Onse py-
 ne is groot: 't is soo. Zy en kan niet grootter
 wesen: 't is soo. Maer echter zy sal noch eens
 eyndighen. Helaes! naer datter soo veel en
 soo veel eeuwen als wy gheseyt hebben, en
 die aen't menschelyck verstant ontelbaer
 zyn, sullen verlopen wesen; dan en salmen
 nocht het eynde hebben, nochte het middel,
 noch selfs het beginsel der *Eeuwicheyt*. O
 schroomelyck ghepeys.

*Punieris, ô infelix peccator, seght een devoot
contemplatif per mille annos, & illis exactis per
mille millia annorum cruciaberis; & post mille millia
annorum, quasi necdum puniri ceperis, per infinita
annorum spatia iterum torqueberis; nullamque anno-
rum aut seculorum multitudinem cogitabis, qua ex-
acta non supersit tibi infinita duratio, qua pœna plec-
tèris.* Dat is te segghen, uwe ellende, ô ramp-
salighen sondaer, indien ghy verdoemt wort,
soo veel als aengaet de langhduricheyt der
toekomende ceuwen, sal ghelyck wesen aen
de Goddelycke nature, even als dese ombe-
paelt en oneyndelyck. Godt sal altyt leven, en
ghy altyt sterven, nergens anders toe leven-
de als om te lyden: ende ghelyck het onmo-
ghelyck is dat Godt gheenen Godt en zy, soo
en kan den salighen noyt anders zyn als sa-
lich, noch den verdoemden anders als ver-
doemt.

Ick peyse somtydts, als oft ick van de
hooghste des hemels myne oogen neer sloech
op de nericheyt van d'aerde, wat doen alle de
menschen, die immers tot den hemel gescha-
pen zyn? waer me houden zy hun besich?
waer op peysen zy? O wonderlycke saeck!
Den eenen versucht naer den roock van de
eere, desen vroetelt in't slyck der sinnelyck-
heyt; dien verweert sich inde doornen der
ryckdommen: weynich zynder, en al te wey-
nich

nich die trachten naer eeuwighe en bestandighe goederen.

De *Helle* heeft haeren mont altyt open, 't meeste deel der menschen zyn slaeven des duyvels, allen vleesch wandelt verkeerde weghen; en de Zielen daer Christus zyn bloedt voor stortende ghestorven is, daelen in de afgronden der tormenten, om inder *Eeuwicheyt* daer niet uyt te komen. En is dit geen ellende, ô dienaeren Godts, weerdich om beweent te worden van alle die jever en medooghentheyt heeft, jae beweent te worden met bloedighe traenen?

Ghelooft my Christene jonckheyt, indien ghy dese dinghen wel overleyde, eer ghy door't ongebonden en ontuchtich leven u selven worpt inden afgront der *Helle*, 't en waer niet moghelyck dat ghy met de bittere soeticheyt der wellusten soudt willen kopen een *Eeuwicheyt* van lyden.

Dat de duyvels door Godts ghehenghenis eens voor u aensicht quamen trecken Judas uyt der helle, ghevetert met gloeyende ketenen gelyck hy nu inden brandt light; bleeck, magher, wormachtich, stinckende, vuyl, schroomelyck, doorwont, droef, mismloedich, ende meer als men kan bedencken gepynicht, wat eenen grouwel soude dat verwecken in u ghemoet? Sa: peyft dat hy daer is, en vraecht

DER HELLE. 43

vraecht hem aldus. Seght my, Judas, wat pynen zyn dat, wat tormenten dieghe lydt? hoe veel jaeren hebt ghy in de *Helle* geweest? ende hoe veel eeuwen moet ghy hier onder noch blyven ligghen, vast gheboeyt met de andere verdoemde?

Hy sal u antwoorden, Myne pynen zyn groot en sonder ophouden, maer 't arghste is zy zyn *Eeuwich* duerende. De minste van myn smerten gaet te boven alle straf die de Goddelycke of menschelycke rechtveerdicheyt oyt uytghestort heeft op deser aerde: maer hoe scherp dat myne doornen steken, zy souden roosen schynen, indien zy eenighe verlichtingh of rust hadden, oft eenich eynde te verwachten. Daer en is gantsch gheen hoop voor ons, van oyt te gheraccken uyt dees grouwsaeme tormenten. Niet een ure, niet eenen oogheblick zyn wyder vry van: binnen en buyten, in lichaem en in ziel, dagh ende nacht ligghen wy tussen den roock en het solfer, de vlammen en den stanck, in't midden der duyvelen.

Ghy rust ghemackelyck, wy staen in't vier: ghy lacht, wy kryten inden brandt; ghy eer, ghy wandelt, ghy handelt onder een, wy versmachten, wy versuchten, wy wanhopen in de vlam. Iffer by u oorloogh, wy ligghen en branden; isser vrede, wy liggen en branden;
isser

isset dagh, wy ligghen en branden; isset nacht
wy ligghen en branden, is't schoon weder
wy ligghen en branden, isset reghenachtich,
wy ligghen en branden: ende noyt en gheeft
ons de Goddelycke rechtveerdicheydt een
vierendeel uers in alle dit lyden tot respyt.

Onse tormenten zyn *Eeuwich*. Ick liggher
nu meer als duysent en sechshondert jaer in:
Cain heefter over de vyf duysent geweest;
noch en isser gheen eynd, noch en isser geen
middel, ja selfs geen beginsel van ons lyden:
maer soo langh als Godt Godt sal zyn, sal Ju-
das verdoemt, Cain verbrandt, en alle de
verstoote ne ghepynicht worden.

Ick bidde u, Christelycken leser, door de
gront-hertelycke bermherticheyt Jesu Chri-
sti, en de liefde dieghe u ziele draeght, leest
en herleest, peyst en herpeyst al wat ghy hier
vindt gheschreven. Vraeght dickwils u Ziel,
vraeght dickwils u Lichaem, vraeght uwe
sinnen en uwe krachten, *Quis habitabit cum
ardoribus sempiternis & cum igne devorante?* Hoe
sal't moghelyck wesen dat ick delicaten
mensch, die 's nachts niet een vloy in't bedt
en kan verdragen, en 's daeghs verschrickt
van eenen mugghebeet, sal konnen eeuwich-
lyck blyven in de vlammen van dat verflin-
dende vier, in die alderswaerfte pynen, om
begrijpelyck aen 's menschen verstant, en
boven al *Eeuwich?* Eenen

Eenen deughdelycken Priester heeft in-
de voorgaende eeuwe bekeert een ontuch-
tighc vrouwe, alleen met dickwils luy uyt
te roepen dese twee woorden, *Helle en
Noyt*, *Helle en Noyt*. Sterffelyck mensch,
Helle en Noyt, *Hemel en Noyt*. Komt ghy
maer eens in't besit vanden Hemel, ghy sult
dat opperste goedt ghenieten sonder vreesse
van't selve inder *Eeuwicheyt* te verliezen;
maer valt ghy daer en tegen eens in de *Helle*,
ghy en komter inder *Eeuwicheyt* noyt uyt.

Helle en Noyt, *Hemel en Noyt*.

*Quinon expergiscitur ad hac tonitrua, jam non
dormit, sed mortuus est*: Die met dese don-
derslaghen, seyt Augustinus, niet wacker
en wordt, hy en slaept niet, maer hy is
doodt.

Pondera

Pondera mihi ignis pondus:

*VVeeght my eens het ghewicht des viers.
Esdraë lib. iv. cap. iv.*

I*ndien ons vier gheschildert en kont
Sonder smert niet en kan worden gheraecht;
Seght my die de Hel voor kinderspel hout,
VVaerom ghy' er soo luttel wercx af maeckt?
'Ab! wascht allenskens met traenen heel suchrich
v hert en ziele van sonden ontuchtich.
Dat eenen verdoemde oock soo veel doen konda
Hy kreet een volle zee op elleken stonde.*

GUL